Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Vilalta

Sant Mateu de Bages

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Demarcació de Castelltallat
Emplaçament	Carretera BV-3003, al km. 13,5 camí direcció oest i sud uns 1.500 m.
Alçada:	775

Coordenades:

Latitud:	41.79767
Longitud:	1.67504
UTM Est (X):	389922
UTM Nord (Y):	4628161

Classificació

Número de fitxa	08229 - 185
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Conjunt arquitectònic
Estil / època:	Medieval Gòtic Modern Renaixement Contemporani
Segle	XII-XX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	Inexistent
Observacions protecció:	Catàleg de masies (núm. 88)
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	002010600CG82H0001FE
Fitxes associades:	

Església de Sant Pere de Vilalta

Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dj., 16/03/2017 - 01:00

Descripció

Masia de grans dimensions i d'origen medieval, una de les més importants de la zona. Es troba emplaçada en un dels extrems de la serra de les Olives, en un altiplà amb bones vistes al sud. El conjunt consta del cos residencial, una masoveria, l'església gòtica de Sant Pere de Vilalta i un conjunt de coberts, situats al sud-oest, que formen un clos tancat, així com una pallissa, més al nord. El cos residencial és avui dia un gran casal, de planta més o menys rectangular, que consta de planta baixa més un pis i planta sotacoberta. La façana principal, encarada vers migdia, té com a element destacat un finestral decorat amb un arc conopial de tradició gòtico-renaixentista. Aquest element va ser aprofitat d'una estructura que es trobava en un altre lloc de la casa quan es va remodelar la façana. Al seu costat hi ha un rellotge de sol i, a la planta superior, una gran galeria disposada en dos nivells, amb una àmplia arcada a la part superior i tres arcs de mig punt a un nivell inferior. La resta de finestres estan emmarcades amb llindes i brancals de pedra. A l'interior de la casa es conserven un bon nombre de símbols gravats en llindes i finestres, així com altres elements ornamentals difícils d'interpretar. Entre d'altres, hi ha un escut dels Cardona amb presència de llunes, les quals es relacionen amb el domini dels Cardona a Vilalta al segle XV i amb l'arribada de la família Luna a la casa comtal de Cardona. També hi ha dues mènsules gòtiques amb relleus humans així com diverses llindes que tenen gravades les formes de rosetes o molinets. Una llinda especialment interessant té gravats dos cards dels Cardona, un molinet de 10 raigs, dues creus patents lleugerement girades i, en un costat, el dibuix d'un edifici amb dues torres. Segons A. FÀBREGA (2018: 141-155) es tracta d'una llinda del segle XVI que representa de manera idealitzada la pròpia casa de Vilalta en aquesta època. Josep Bastardas, en canvi, sosté que podria ser una representació de la casa al segle XIII quan, segons aquest estudiós, estava sota el domini de l'Orde del Temple. En aquest sentit són significatives les dues creus patents o templeres així com el simbolisme de la resta d'elements. A la part sud-oest del cos principal s'aixeca l'edifici de la masoveria, que és una edificació més petita, de planta irregular, obrada amb pedra i amb les finestres també emmarcades amb llindes i brancals. La façana d'aquest habitatge s'orienta vers llevant, on hi ha un pati davanter sobre unes dependències semisoterrànies. El conjunt està tancat per la part de ponent amb un muret que té un portal adovellat. A l'era de la masia es conserven restes d'antigues construccions que podrien correspondre a estances d'origen medieval.

Observacions:

(Continuació de l'apartat Història) En favor d'aquesta tesi aporta algunes notícies documentals indirectes; per exemple, el fet que hi ha documentada la presència de nobles cavallers l'any 1230 a Claret dels Cavallers i Vilalta, o que un tal Pere de Cardona, que seria l'administrador dels interessos de l'Orde del Temple a Castelltallat, quan es traslladava a aquesta zona signava amb el nom de Pere de Cardona Puigdellívol. Aquest segon cognom es pot considerar un antecedent del llinatge Puigdellívol, que durant almenys tres segles va estar vinculat al mas Puigdellívol, a tocar de Vilalta. D'altra banda, segons Bastardas, l'escut dels Cardona trobat a Vilalta seria un testimoni del fet que a partir de la primera meitat del segle XIV Vilalta fou una mena de seu oficial dels batlles dels termes de Castelltallat i Fals, mentre que els procuradors dels Cardona, segons consta en documents de l'arxiu Bastardas, eren la família Puigdellívol. Segons ell, aquests càrrecs eren exercits per membres de la família Vilalta, per exemple Ferrer Vilalta, els quals estaven emparentats amb la família Bastardas (del mas Bastardas de Fals), els Puigdellívol i els Lomarch. Retornant a la monografia d'Albert Fàbrega, podem dir que als segles XV i XVI es produí la gran reforma de Vilalta, en el moment en què hauria passat sota el domini dels Cardona. En aquesta època Vilalta es transformà en un gran casal decorat a l'estil gòtic i renaixentista. També es van incrementar les terres amb la incorporació d'altres masos, com Puiggròs i Gotzems (a Coaner), que eren arrendats a masovers d'origen occità. A principis del segle XVI hi van fer entrada els Puigdellívol, que van contribuir a donar l'empenta definitiva al mas. Concretament, quan un cabaler del mas veí de Puigdellívol es casà amb una pubilla de Vilalta. A partir

d'aquest moment es pot resseguir la genealogia completa de la família. El fill d'aquest matrimoni va ser Joan Puigdellívol, àlias Vilalta (1519-1581), i els següents hereus: Joan Vilalta (1545-1605), Pere Vilalta Ferrer (1582-1627), Pere Vilalta Sala (c 1609-1666), Pere Vilalta Canals (c 1639-1706), Pere Josep Vilalta Codina (c 1669-1746), Valentí Vilalta Claret (c 1697-1776), Pere Antoni Vilalta Jordà (c 1722-1791/98), Pere Vilalta Puigcercós (c 1746-1817), Ramon Vilalta Serra (c 1775-1832), Josep Vilalta Serra (c 1807-1838), Andreu Vilalta Galobart (1860-1925). El segle XIX el mas havia iniciat una lenta decadència, i Andreu fou el darrer Vilalta que va posseir el mas. Era solter i absentista (residia a Manresa) i va deixar Vilalta en mans de masovers. El 1927 els seus hereus van vendre Vilalta a Pere Esquerrà Sabatés, amo del mas Figuera. Anys més tard, el 1971, els propietaris del mas Figuera van vendre Vilalta a Josep M. Bosch Torrens, sacerdot i fundador de l'escola Decroly de Barcelona, que convertí el mas en una casa de colònies de l'escola. L'any 2000 la finca de Vilalta va ser llegada a l'actual propietari: Joan Borrós Sala.

Història

Gràcies a la monografia recentment publicada per Albert FÀBREGA (2018) podem reconstruir la història de Vilalta amb gran detall. Uns 400 m al nord de Vilalta hi ha les restes d'una torre alt-medieval (la Torre del Pla de la Guardiola) que hauria estat en funcionament poc temps i s'abandonà quan a Vilalta ja hi havia un petit nucli. Almenys des del segle X a Vilalta hi havia una petita comunitat de pagesos. En els documents apareix com a la Vila alta, i és possible també que el lloc fos anomenat originàriament Vila comtal (documentat el 996). Hi havia l'església de sant Pere de Vilalta (documentada l'any 950 i amb acta de consagració del 1063) així com una torre de defensa (esmentada en el document de consagració de 1063). Originàriament la vila devia constar de diverses estances o petits masos sobre els quals s'hi edificà el casal posterior.

La torre possiblment es convertí en domus i fou residència d'una nissaga de cavallers que s'hi hauria originat als segles X-XI i que posteriorment s'haurien establert a Cardona, els quals van arribar a ser senyors de Castelladral. Algunes terres de Vilalta estaven sota el domini del monestir de Santa Cecília de Montserrat, però el mas pròpiament pertanyia al bisbe de Vic, probablement des de 1063 i amb tota seguretat ja el 1376. Així, Vilalta constituïa una quadra autònoma dins del terme del castell de Castelltallat (que pertanyia als Cardona), els límits de la qual devien coincidir amb els de la parròquia. Possiblement a finals del segle XV el domini de Vilalta va passar del bisbe de Vic als Cardona, cosa que va significar la desaparició de la quadra administrativa. De fet, existien uns forts lligams entre la canònica de Vic, els Cardona i la família Luna (que ocuparia el Papat d'Avinyó i enllaçaria també amb el casal dels Cardona). Això es reflecteix en un escut heràldic trobat a Vilalta.

El domini útil del mas era de la família Vilalta, documentada a Castelltallat des del 1282. Concretament, en la figura de Berenguer de Vilalta, un personatge que tal vegada estava relacionat amb l'Infant Pere, fill de Jaume I. Aquest Berenguer era qui pagava les rendes que rebia a Castelltallat l'església de Vic, així que gairebé segur era el possessor de Vilalta a finals del segle XIII. Els Vilalta s'haurien mantingut com a hereus del mas fins el segle XIV, però la branca que estava al front del mas va passar per dificultats econòmiques i, abans de 1376, en va perdre la línia masculina. Aquest any l'hereva era Geraldona de Vilalta, que va retre homenatge al procurador del prepòsit del mes d'abril del Capítol de Canonges de la Seu de Vic. Aquest prepòsit era una de les dotze parts amb què s'havia dividit el patrimoni de la canònica, i aleshores tenia el domini directe del mas Vilalta. Al llarg de bona part dels segles XIV i XV el mas va estar deshabitat i tal vegada va esdevenir un mas rònec. Per vies de parentiu va acabar en mans d'una altra branca de la família Vilalta a finals del segle XV, quan el propietari era Bernat de Vilalta, de Mejà.

Per la seva banda, l'estudiós Josep BASTARDAS (2014) sostè la tesi, que no comparteix Albert Fàbrega, que vers 1130 l'orde del Temple s'establí en diferents llocs al voltant de la serra de Castelltallat que es

trobaven sota el domini dels Cardona. Entre els més destacats hi hauria el triangle format pel castell de Castelltallat, la domus de Vilalta (que segons Bastardas ja estava sota el domini dels Cardona) i la domus o castell de Claret dels Cavallers. Bastardas sosté que la domus templera de Vilalta tal vegada es coneixia amb el nom d'Albi o Albio, i servia com a hospital o casa d'allotjament de nobles cavallers i pelegrins que estaven de pas per les terres de Castelltallat. En aquesta època s'hi hauria construït les dues torres i una muralla que apareixen en una llinda. (continua a l'apartat Observacions)

Bibliografia

AADD. (1978). Sant Pere de Vilalta. Escola Decroly de Barcelona. BASTARDAS, Josep (2014). De les terres de Domenic als termes de Castelltallat, Fals i Camps. Una visió històrica sobre els dominis senyorials d'aquest territori des de l'època carolíngia fins a l'època moderna (ss. X-XVI). Treball inèdit. CASCANTE, Pere; FÀBREGA, Albert (2018). Estudi històric i arquitectònic de la casa Vilalta de Sant Mateu de Bages (Castelltallat). Joan Borrós Sala (promotor). GRUP SOLUCIONS MANRESA (2009). Pla especial del Catàleg de masies i cases rurals en sòl no urbanitzable de Sant Mateu de Bages. Ajuntament de Sant Mateu de Bages (núm. 88).